

Stojanče Veličkovski

Стојанче Величковски

Знамињата на општините во Република Македонија

The municipal flags in the Republic of Macedonia

Знамињата во Република Македонија се разнолики во поглед на нивната инспирација и изведба. Во поглед на видот, во главно се работи за знамиња каде грбот на општината е аплициран на знаме, се разбира без притоа да оценува хералдичката изведба на грбот. Ваквата состојба пред сè се должи на начинот на кој се поставувани конкурсните услови, па така најголем број конкурси за идејни решенија за знаме ја содржат формулацијата „...на знамето да биде аплициран грбот на општината“. На овој начин не само што авторите на идејните решенија не се посебно мотивирани да истажуваат во областа на вексилологијата, иако речиси во сите конкурси ставката за награда за знамето беше посебно издвоена. Најчесто креацијата на знамето се сведува на аплицирање на грбот на еднобојно платно, или пак, на некоја од вообичаените комбинации: црвена со жолта или сина со бела боја. Може да констатираме дека се забележува позитивен напредок во начинот и содржината на објавените Конкурси за грб и знаме на општините, каде што почитувањето на хералдичко – вексилолошките правила се конкурсен услов (пример Општина Крива Паланка и Аеродром). Заради добивање на што поквалитетни идејни решенија МХЗ заедно со Министерството за локална самоуправа прави обиди за стандардизација на конкурсните услови.

Секој посериозен обид за научна анализа на знамињата на единиците на локалната самоуправа¹ кои се во официјална употреба во Република Македонија², неминовно води кон некоку битни детерминантни кои што имаат пресудно влијание при креирањето (усвојувањето) на секое знаме.

Има единици на локалната самоуправа кои што докрај не ги почитуваат законските норми и со години употребуваат симболи за кои не спровеле постапка за добивање на решение за употреба на Грб и знаме ниту пак истите се внесени во Регистрот³ што се води во министерството за локална самоуправа.

Очигледно дека нашето внимание ќе го насочиме кон знамињата на административните единици кои што сега имаат статус на локални самоуправи⁴, иако за волја на вистината и кај веќе укинатите општини имаше и позитивни и негативни примери.

Усвојувањето на грб и знаме претставува процес во кој, пред сè значењето на симболите и бенефитот од нивната препознатливост треба да го иницираат самите општини односно граѓаните кои што треба да се идентификуваат со тие симболи.

Токму затоа, самиот пристап на проучување и анализа на знамињата е прилагодено според

The Municipal flags in the Republic of Macedonia are diverse in their inspiration and creation. In terms of the type, generally, they are flags with the coat of arms of the municipality incorporated, of course without heraldic evaluation of the coat of arms. This situation is mainly due to the way the public bids conditions are set, so most design contests for the flag contain the wording “coat of arms of the municipality must be applied on the flag”. In this way not only the authors were not particularly motivated to research vexillology, although almost all public bids offered specific reward for a flag design. Mostly, the creation of the flag is simple application of the Coat of Arms on a single coloured textile, or on any of the usual combinations: red with yellow or blue with white.

We can conclude that there is positive progress in the manner and content of recently published tenders for the flag and Coat of Arms of the municipalities, where respect for heraldry and vexillologic rules are prerequisite (e.g. the Municipalities of Kriva Palanka and Aerodrom). In order to obtain better graphic solutions, MHS together with the Ministry of Local Government attempts to standardize the competition conditions.

Every serious attempt of scientific analysis of the flags of the municipalities that are in official use in the Republic of Macedonia leads to several important factors which have a decisive influence in the creation (adoption) of any flag.

There are units of local government which do not fully comply with the legal requirements and for years have been using incorrect symbols, and do not follow the procedure for obtaining approval for usage of the Coat of Arm and flag nor are they registered in the Register kept at the Ministry of Local Government.

Obviously our attention will focus on the flags of administrative units that presently have the status of local governments, although the former municipalities had positive and negative examples as well.

The establishment of Arms and flag is a process in which, above all, the particular symbols used are important. The choice of them should therefore be initiated by the municipalities themselves or the citizens which will identify with these symbols.

The approach of the study and analysis of the flags is customized according to specific positive and negative examples, thus setting the real trends in the development and application of vexillology and heraldry in the symbols of the local government.

Flags can be classified in several ways. In terms of proportion, flags with 2:1 proportions (width:height)

конкретни позитивни и негативни примери, притоа издвојувајќи ги вистиските трендови на развој, како и на примената на хералдиката и весилологијата во симболите на единиците на локалната самоуправа.

Знамињата можат да се класифицираат според повеќе критериуми. Во поглед на размерот значително доминираат знамиња со пропорции 2:1 пред знамињата со однос на страните 4:3 додека бројот на знамињата изведени во други пропорции е незначителен.

Според застапеноста на боите можеме да издиференцираме неколку групи и тоа: еднобојни, комбинации од две бои и комбинација од три и повеќе бои.

1) Најмногубројни во групата на еднобојните се знамињата во црвена, потоа следуваат сината, белата, жолтата.

2) Во групата со две бои, најмногубројни се знамињата кои се изведени во црвено-жолта, потоа сино-бела, сино-црвена и црвено-црна комбинација на бои;

3) Додека кај комбинација од три бои, доминираат знамињата кои се изведени во црвено-жолта-црна комбинација...

Интересно е што кај знамињата кои содржат три и повеќе бои мошне често се појавува и зелената боја.

Истражувањето на значењето во целосен контекст со останатите симболи е тешко бидејќи при

significantly dominate flags with a 4:3 proportion, while the number of flags having other proportions is insignificant.

According to the number of colours several groups can be differentiated: single color, combination of two colors, and combination of three or more colours.

1) Most of the flags in the group of one color are in red, followed by blue, white, and yellow.

2) In the group with two colours, the majority of the flags are in red and yellow, then blue-white, blue-red and red-black combination of colors;

3) For the combination of three colors, the flags in red-yellow-black combination dominate, but very often the color green appears.

Exploring the meaning of the full context with other symbols, is hard since the bids for most municipalities do not include submission of the explanation of the symbolism, which should be compulsory. It is necessary for municipalities in the process of establishment of municipal symbols to consult heraldic authorities, since very often, due to the lack of competence of the committees which make the choice, it happens that the most representative and scientifically sound proposals are not selected, even if the municipality awards the proposal. Regardless of whether the incentives will be of material, political or some banal local-patriotic urge, the damage that is inflicted on the image of the municipalities can be far-reaching.

Аеродром / Aerodrom

Арачиново / Arachinovo

Битола / Bitola

Бутел / Butel

Центар / Centar

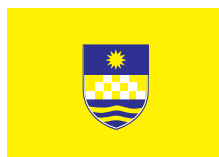
Другово / Drugovo

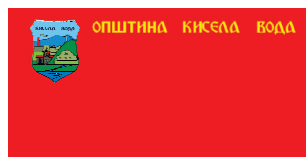
Гази Баба / Gazi Baba

Ѓорче Петров / Gjorche Petrov

Карпош / Karposh

Кисела Вода / Kisela Voda

Кочани / Kochani

Крива Паланка / Kriva Palanka

Македонска Каменица / Makedonska Kamenica

Маврово-Ростуше / Mavrovo-Rostushe

Новаци / Novaci

Охрид / Ohrid

Радовиш /
Radovich

Ранковце /
Rankovce

Свети Николе /
Sveti Nikole

Тетово /
Tetovo

Вевчани /
Vevchani

Зелениково /
Zelenikovo

распишување на конкурсите на поголем дел од општините не е предвидено задолжително доставување на објаснување на употребената симболика. Потребно е општините уште во фазата на утврдување на општинските симболи да консултираат и хералдички авторитет, затоа што мошне често се случува, заради недоволна компетенција на комисиите кои го вршат изборот, да не бидат одбрани најрепрезентативните и научно најиздржаните предлози, па дури и во случаи кога општината ќе награди и ќе откупи повеќе предлози. Без разлика дали мотивите ќе бидат од материјална, политичка или некоја банална локал-патриотска побуда, штетите кои се нанесуваат на имиџот на општините се далекусежни.⁵

Во поглед на симболиката, очигледно е дека поголем дел од знамињата не се репрезенти на идентитетот на локалната самоуправа која ја преставуваат, туку имаат други претензии. Има и неколку драстични примери на општински знамиња чија претенциозност е особено изразена. Па така наместо да се истражува симболиката на поднебјето, се користат национални симболи.

Законодавецот не го дефинирал облигаторно користењето на симболите на општините, туку е пропишано дека: „...единиците на локалната самоуправа може да имаат свој грб и знаме...“.⁶ Очигледно е дека самата потреба на општините ќе ги

Знамињата се исцртани од Стојанче Величковски, според најдобрите достапни информации. Официјалните еталони се чуваат во регистрот на Министерство за локална самоуправа и сè уште не се достапни за јавност. The flags have been redrawn by Stojance Velickovski according to the best available information. The official etalones are held in the Register at the Ministry for Local Self Government and are not available to the public.

Илинден /
Ilinden

Кавадарци /
Kavadarci

Кичево /
Kichevo

Кривогаштани /
Krivogashtani

Крушево /
Krushevo

Росоман /
Rosoman

Сапај /
Saraj

Сопиште /
Sopishte

Старо Нагоричане /
Staro Nagorichane

Заяс /
Zajas

примора да донесат симболи, но има и такви општини кои имаат свои грбови а сè уште немаат официјални симболи.

Од друга страна пак, има општини кои употребуваат симболи кои што упатуваат на фактот дека докрај не се испочитувани одредбите на законот за локална самоуправа, со кои се забранува употребата на државни, национални, или симболи на други држави. Очигледно во одредени средини со мешан етнички состав, погрешно се толкува правото да се истакне посебноста на локалната заедница. Како најтипични преставници се издвојуваат знамињата на општините Зајас, Старо Нагоричане.

Употребата на сиболот на сонцетото од Кутлеш од како официјално знаме на Република Македонија (1991-95) несомнено има свое влијание и врз креирањето на општинските знамиња каде што симболот се аплицира во целост или во некоја изведена варијанта. (Знамиња на Општините Македонска Каменица и Другово).

Вториот суштински елемент кој се јавува е секако потребата од стучен аспект да се дефинира и разграничи употребата на симболот на сонцето од државното знаме, односно кога и како може да биде преземено и до која мерка треба да се разликува од државното знаме. Типичен пример за оваа група се знамето на општина Сопиште каде што е преземена една половина од државното знаме на Република Македонија и уште полошо, ниту пак е водена сметка за удвојување на симболите, односно симболот на сонцето од грбот со симболот на сонцето од знамето, потоа за проблемите при практичната примена на бела транспарентна позадина или пак за поставување на знамето на хоризонтален јарбол.

Од друга страна, евидентен е напредокот во поглед на замената на старите „грбови“ и знамиња со социјалистичка хералдичко-вексилолошката практика. За поздравување се постапките во кои старите грбови со наметната симболика, добиваат еден издржан хералдички пристап, каде што приоритет имаат хералдичките симболи и нивното значење.

Најтипичен пример за таквата успешна промена е грбот на Битола, а како најистрајни во процесот да се стаса до издржан предлог за општински симболи се покажаа локалните власти на општина Арачиново, кои мораа дури трипати да водат постапка за усвојување на општинските симболи.

Употребата на хералдичкиот симбол петокрака ѕвезда продолжува да се користи, но сега најчесто како декоративен елемент или симбол за прикажување на бројот на населените места во општината (знамињата на општините Кривогаштани и Маврово-Ростуше).

Друга група се општини кои на знамето ја користат почетната или почетните букви од името на општината. Ваквата примена е дискутабилна особено ако истата буква нема иста транскрипција и во кириличната и

Regarding the symbolism, it is obvious that most of the flags are not representing the identity of the local governments in question, but have other pretensions; there are several dramatic examples of municipal flags whose pretension is particularly strong. Instead of exploring the symbolism of the region, national symbols are used.

Legislation has not defined the obligatory use of the symbols of municipalities, but it is stipulated that: “local governments may have their own flag and coat of arms”. It is obvious that the needs of municipalities will force adoption of certain symbols, but some municipalities have Coats of Arms which are still not official symbols.

On the other hand, there are municipalities that are using symbols that do not fully comply with the provisions of the Law for Local Government, which prohibits the use of state or national symbols, or the symbols of other states. Obviously in certain areas with mixed ethnic composition, it is awrong interpretation of the right to emphasize the uniqueness of the local community. As most typical representatives stand the Flags of municipalities Zajas, Staro Nagoricane.

The use of the symbol of the sun of Kutlesh (Vergina) as the official flag of the Republic of Macedonia (1991-95) undoubtedly had an impact on the creation of municipal flags where the symbol is applied in full or in a stylized version. (Flags of municipalities Makedonska Kamenica, Drugovo).

There is certainly a need to define and prohibit the use of the sun of the state flag, or define when and how it can be used and to what extent a sun should then differ from that on the state flag. A typical example of this group is the flag of the municipality Sopiste which has taken one half of the national flag of the Republic of Macedonia. Worse is the duplication of symbols of the sun, one on the Arms and other from the state flag. This produces the problem in the practical application of transparent white background or displaying the flag horizontally.

On the other hand, progress is evident regarding the replacement of old “Coats of Arms” and flags based on the Socialist vexillological and heraldic practice. We salute the processes in which the old “Coat of Arms” with imposed symboliism are receiving a sustained heraldic approach where heraldic symbols and their meaning have priority.

Most typical example of such a successful change is Bitola, and the most persistent in the process of reaching a sustained proposal for municipal symbols is the local authority of the municipality of Aracinovo, which made three attempts to successfully complete the procedure for adoption of municipal symbols.

The use of the heraldic symbol of the five pointed

во латиничната азбука. Во случајот на знамето на општината Новаци почетната буква е неправилно аплицирана врз симболот на сонцето или пак грбот и знамето на Општината Аеродром каде не само што буквата „А“ е неправилно поставена на штитот, туку и симболот на сонцето недопустливо е аплициран надвор од штитот, па ниту е челенка ниту е составен дел на штитот. (знаме на општина Илинден, Ѓорче Петров, Новаци, Аеродром)

Меѓу најчестите грешки кај повеќето грбови и(ли) знамиња се јавува недозволивата употреба на текст, најчесто називот на општината во грбот и знамето како што е случај со Радовиш, Кисела Вода и други општини што во различни вариетети ги употебуваат називите на општините, додека општина Кичево го употребува и официјалното име на државата.

Во последно време се појавуваат и знамиња кои што имаат погрешен пристап во графичко-изведбениот дел, односно се употебуваат некои специјални ефекти и преливи на бои (општините Сарај и Росоман), или се употребени недефинирани и нестандартни бои како што е пример знамето на Општина Лозово каде е тешко да се одреди бојата во средината дали е темно сина или темнозелена? Секако дека овие појави не се во склад со вексилотолошките правила. Оваа појава е посебно изразена кај повеќе општини, а пред сè неопходно се наметнува потребата од утврдување на графички стандарди за користење на официјалните симболи на општината. Токму затоа заложбите на МХЗ треба да се движат во правец на поголема информираност на општинските авторитети за значењето, употребата и начинот на користење на грбот и знамето на општините.

Има случаи кога многу добри хералдичко-вексилотолошки решенија кои што имаат само по некоја фалинка која се должи на непочитување на некое од хералдичките правила како што е случајот со грбот/знамето на Општина Карпош. Непочитување на правилото за избегнување на употребата на белата (среброто) и жолтата (златото) една врз друга, предизвикува потреба во употребата овој пропуст мора да се „компензира“ со употреба на сенки, преливи и други ефекти.

Има знамиња каде што што аплицирањето на грбот како елемент на знамето е несоодветно изведен. На пример општина Свети Николе „штитот“ на знамето е претставен транспарентно, односно така како што е изведен со линија тој всушност и не постои. Освен тоа се повторува една од најчестите грешки за аплицирањето на името на општината на штитот, дури и транскрипцијата на името во скратена форма - Св. Николе не само од хералдички туку и гаматички аспект кратенка е допуштена само за светец.

Секако дека има општини кои со своите знамиња се особено препознатливи и кои приоритет при изборот

star still continues, but now mostly as a decorative element or symbol to show the number of settlements in the municipality (municipal flags Krivogastani and Mavrovo-Rostushe).

Another notable group comprises the municipalities using the initial letter(s) of the name of the municipality, but such application is questionable especially if the letter is not written the same way in the Cyrillic alphabet and Latin. In the case of the flag of the municipality Novaci, the initial letter is incorrectly applied the symbol of the sun or and in the flag of the Municipality of Aerodrom the letter “A” is improperly placed on the shield whilst the symbol of the sun is applied outside the shield, so it is neither a crest nor an integral part of the shield (flags of the Municipalities of Ilinden, Gorce Petrov, Novaci and Aerodrom).

Among the most common mistakes on most “Coat of Arms and the flag is the forbidden use of the name of the municipality as is the case with Radovis, Kisela Voda and other municipalities while the municipality of Kicevo even used the official name of the state.

Recently, flags have emerge which have the wrong graphic approach in usage of some special effects and nuances of colour (the municipalities of Saraj and Rosoman), or usage of non-defined and non-standard colours such as the flag of the Municipality Lozovo where it is difficult to determine whether the colour in the middle is dark blue or dark green. Certainly these phenomena are not in tune with vexillological rules. This phenomenon is particularly emphasized in several municipalities, and primarily there is a need to establish graphic standards for use of official symbols of the municipality. Therefore, the efforts of MHS should move towards greater awareness by municipal authorities of the meaning and the use of arms and flag of the municipalities.

There are cases when there are many good heraldic and vexillological solutions that have only a small mistake due to non-respecting of heraldry rules as is the case with Coat of Arms / flag of the Municipality Karpos. Failure to comply with the rule of tincture, use of white (silver) over yellow (gold), is an example, resulting in the use of shadows, gradient and other effects.

There are flags where the application of a Coat of Arms as part of the flag is improperly derived. For example, Sveti Nikole “shield” on the flag is presented transparently, i.e. as derived lines, which actually implies that the shield does not exist. Besides repeating one of the most common errors for applying the name of the municipality on the shield, - even transcription of the name in abbreviated form - St. Nikole is not only an heraldic but a grammatical error, since it is an abbreviation allowed only to a saint.

дале на регионалната препознатливост на поднебјето, како што се знамињата на Општините Кочани и Кавадарци кои се со многу добра вексилолошка и симболична престава.

Посебно интресна е групата која што ги потенцира афирмативните вредности на општинатите, а тука спаѓаат, знамињата на Општина Гази Габа со симболот на Мајката Божица од Тумба Мацари, потоа Вевчани со симболот на василичарката, знамето на општина Ранковце со симболот на птицата божица од карпестата уметност и лилјановиот крст манастирот св. Никола (с. Псача) како и знамето на општина Винаца со теракотната икона од Виничкото Кале.

Употреба на митски симбол е многу ретка појава во месната хералдика и во Република Македонија. На грбот и знамето на Општина Центар ја среќаваме птицата феникс која го симболизира обновувањето на Скопје.

Како раритет пак е знамето на општина Крушево каде што е земено знамето на Крушевската чета, се наметнува како симбол за зачувување и афирмација на градот и зачувување на илинденските традиции.

Несекоедневен пример е внесувањето на симболот на град на заштита на UNESCO и неговата примена во знамето на општина Охрид иако за ваквата постапка и исправноста на ваквиот начин на примена воопшто нема научна поткрепа.

Како типичен пример за чисто вексилолошко знаме се издвојува знамето на Општина Тетово.

Има уште знамиња и грбови кои што треба да бидат променети поради тоа што се работи за грбови преставници на таканаречените „пејсажни грбови“ како што е грбот и на општина Зелениково, Кисела Вода, или пак на општина Бутел.

Интересен пример е знамето и грбот на Крива Паланка каде што покрај стилизираната престава на манастирот Св. Јоаким Осоговски, како секундарен симбол е прикажан кривоаланечкиот симит како обележје и сувенир на градот е преставен на ескутон како изворен и оригинален хералдички симбол „крстовиден симитен јазол“ кој со векови се издефенцирал како обележје за Крива Паланка.

1 Закон за територијална поделба на Република Македонија (Службен Весник 22/2004)

2 Решение за официјална употреба на грб и знаме издава Министерството за локална самоуправа на Република Македонија,

3 Правилник за образецот на регистарот на грбовите и знамињата на општините во Република Македонија и начинот на неговото водење. (Службен весник 25/97)

4 Член 7 од Закон за локална самоуправа на Република Македонија(Службен Весник 52/95)

5 На оваа тема др. Стојан Антонов од БХВД направи посебна комаративна анализа во рамките на своето предавање за Предизвиците на месната хералдика (Филозофски факултет - Скопје 05.02.2010)

Certainly there are municipalities whose flags are particularly distinctive and are given priority in the selection of regional recognition of the region, such as flags of the Municipalities of Kocani and Kavadarci which are very good vexillology and symbolic representation.

Specially interesting is the group that emphasizes the values of municipalities affirmative values. Examples are the symbol of the Mother Goddess of Tumba Madzari on the flags of the Gazi Baba; then vasilicharkata on Vevcani flag; with the symbol of the bird goddess (rock art) and fleur de lys Cross from the monestery St. Nicholas (v. Psaca) on the flag of the municipality Rankovce and the Vinica Kale icon Ter-racotta on the flag of the municipality Vinica.

Use of a mythological symbol is a very rare occurrence in the local heraldry in Macedonia. On the arms and flag of the municipality of Centar we find the bird phoenix, which symbolizes the renewal of Skopje

Another rarity is the flag of the municipality of Krusevo, which is taken from the flag of Krusevo military company, imposed as a symbol of preservation and promotion of the city and preserving the Ilinden traditions.

As a rare example is the introduction of landmark protection of UNESCO and its application in the flag of the Municipality of Ohrid, although this use is disputed by experts in this field.

As a typical example of a pure vexillological flag stands the banner of Tetovo.

There are flags and coats that need to be changed since they represent so-called "landscape heraldry, for example the Arms of the municipality Zelenikovo, Kisela Voda, or the municipality of Butel.

An interesting example is the flag and coat of arms of Kriva Palanka, where alongside the stylized representation of the Monastery of Joakim Osogovski, as a secondary symbol appears the simit a Kriva Palanka landmark and as a souvenir of the city there is portrayed on an escutcheon, the original heraldic symbol "simit node in form of a cross" which for centuries has established itself as the mark for Kriva Palanka.

1 The Law on territorial division of the Republic of Macedonia (Official Gazette 22/2004)

2 Approval for usage of Municipal Coat of Arms and flags is given by the Ministry of Local Government of the Republic of Macedonia

3 Regulation of the Form of the Register of Coat of Arms and Flags of the Municipalities in the Republic of Macedonia and the procedures of its work. (Official Gazette 25/1997)

4 Article 4 of the Law of the Local Government of the Republic of Macedonia (Official Gazette 52/1995)

5 Of Ilinden Uprising in 1903.

6 Special kind of pretzel